

skel«, der omhandler årene efter 1. verdenskrigs slutning, optages mere end en trediedel af pladsen af forsvarsdebatten, og endnu grellere bliver forholdet i fremstillingen af 1920'erne og 30'erne og af situationen kort før besættelsen. Der findes hos la Cour ikke antydning af forståelse for, at det ikke var blot slaphed og viljeløshed, der forårsagede den politik, der blev ført, og forfatteren stiller aldrig det spørgsmål, hvilken pris et rustet Danmark havde krævet, eller om dette på nogen som helst måde med nogen sandsynlighed kunne have ændret begivenhedsforløbet på en for det danske folk lykkelig måde.

En lignende ensidighed præger kapitlet om »To kulturfronter«, hvor kirkelige retninger lægger beslag på broderparten af fremstillingen, og det er helt i bogens ånd, at Danmarks sociale og økonomiske udvikling — så absolut det store og afgørende i vor historie i dette århundrede — knappes af med et par intetsigende bemærkninger og nogle tørre tal.

Langt den største del af bogen handler om besættelsestiden. Af de 45 år, om hvilke la Cour fortæller, fylder de 40 — fra 1900 til okkupationen — kun 244 af værkets 700 sider. Resten optages af besættelsesårene, og i særdeleshed af frihedskampen — i la Cours opfattelse manifestationen af det danske folks forsvarsvilje på trods af dets slette politiske ledere. Den danske modstandsbevægelse fortjener så vist et stort kapitel i Danmarks historie i første halvdel af dette århundrede, men vi trænger i øjeblikket mere til en ræsonnerende og vurderende fremstilling af den, end til et epos af den art, la Cour her har givet. Vi har i forvejen en righoldig heroisk litteratur om besættelsestiden, og historikerens opgave må nu være dels at vurdere samarbejdspolitikken — således som den aftegner sig med et mere righoldigt kildemateriale til disposition — og at undersøge samspillet mellem det officielle Danmarks holdning og den illegale bevægelse samt dennes forudsætninger. Det er problemer, som la Cour helt lader ligge til fordel for en udredning, som ikke rummer meget nyt. Desuden overbetones utvivlsomt de »nationale kredse« — især »Dansk Samling« — betydning for modstandsbevægelsen, mens kommunisternes indsats bagatelliseres og f. eks. »Frit Danmark« holdes i baggrunden.

Vilhelm la Cours »Danmarks historie 1900—1945« er et vellykket stykke national-konservativ pædagogik, men det er ikke — meget langt fra endda — det store arbejde om det moderne Danmarks historie, som udmærket godt kan skrives, og som er hårdt tiltrængt. Bl. a. som modvægt mod la Cours ensidige fremstilling. Til slut dog en kompliment til forfatteren: Billedvalg og billedtekster er fremragende. I særdeleshed anbefales 1. bind, side 243. Det billede fortæller mere end mange sider tekst.

Erik Reske-Nielsen.

Thorvald Petersen: Fra Als til Tønder. Minder fra udlændighedsårene. 174 s. (Danske Boghandleres Kommissionsanstalt, 1952).

Bagermester Thorvald Petersen er en af de personer, der har gjort den største indsats for danskheden i Tønder. De erindringer, han nu har skrevet, og som Historisk Samfund for Sønderjylland har udsendt, er en værdifuld kilde til forståelse af den nationale udvikling i Sønderjylland fra 1890'erne til 1920.

Thorvald Petersen kom fra Nordborg på Als, hvor det danske arbejde i 1890'erne var velorganiseret med centrum i Nordborg Sparekasses bestyrelse; sammenstød med de tyske myndigheder hørte her næsten til dagens orden; han kom derfra i 1905 til Tønder, hvor danskheden næsten ikke gjorde sig

gældende, og hvor det nationale modsætningsforhold kun satte få spor i det daglige liv. Dog havde danskheden, da Tønder Landmandsbank blev oprettet 1901, fået et fast punkt. I 1898 var der kun 13 danske stemmer i Tønder mod 440 tyske; i 1903 var tallene 28 mod 439; men kun få af de 28 kendte hinanden; fra 1905 kom der mere liv og røre i det danske arbejde i egnen omkring Tønder; de danske i Slogs herred begyndte at gøre sig gældende, det sporedes også i Tønder; tyskerne begyndte også at reagere stærkere, men den skarpe kurs fandt aldrig rigtig sangbund blandt de hjemmehørende tyske i Tønder; der blev nok oprettet en afdeling af den meget antidanske »Tyske Forening«, men den gjorde sig kun lidt gældende. I 1912 blev der forud for rigsdagsvalget for første gang gjort et virkeligt dansk politisk arbejde; resultatet var 80 danske stemmer, en fordobling af det danske stemmetal fra 1907, og således en vældig opmuntring for dem, der havde taget arbejdet op. Kort efter blev »Tønder Læseforening« oprettet; det var den første danske kulturelle organisation i Tønder. På baggrund af det forjættende arbejde, der var i gang i Slogs herred og Tønder i årene op mod 1914, er Thorvald Petersens skildring af besøg i Kær herred (syd for den nuværende grænse) en bekræftelse på, hvor trøstesløst det, trods enkelte lyspunkter, så ud her. Thorvald Petersen retter i denne forbindelse nogen kritik mod de store danske organisationer, især Sprogforeningen, for den ringe interesse, der blev vist for arbejdet i Kær herred, men det må vel erkendes, at det danske arbejde før 1914 stod og faldt med de lokale ledere; hvor de fattedes, var der kun lidt at gøre; kun få syd for den nuværende grænse havde mod til at vedstå sig deres danskhed; hvor der derimod var lokale foregangsmænd, som f. eks. Thorvald Petersen i Tønder, kunne der opnås holdbare resultater.

Thorvald Petersen kan et enkelt sted beklage, at han ikke fik lejlighed til at få en bedre uddannelse i dansk, f. eks. ved et ophold på en højskole, men han kan alligevel sammenfatte summen af sine minder med ordene: »Det var en lykke at være ung og en lykke at være dansk. Et rigere liv end det, vort slægtled har oplevet, kan vist næppe tænkes«. Hvor mange kan gøre sin status så positivt op?

Troels Fink.

Nordslesvig efter genforeningen. 57 s. (Danske Boghandleres Kommissionsanstalt, 1952).

Denne lille bog udgivet af Historisk samfund for Sønderjylland bringer syv radioforedrag fra vinteren 1950. To af foredragene har været trykt i Jyske Samlinger bd. I, nemlig Troels Finks om de politiske bevægelser i 1920'erne og om jordkampen. De andre foredrag er Svend Thorsens om den folkelige genforening (tilpasningen til dansk politik og andelsbevægelsen), Hans Lunds om den nationalpolitiske udvikling 1933—40, Johan Hvidtfeldts om mindretallet under nazistisk ledelse, Frede Nielsens om arbejderbevægelsen 1920—50, og endelig skriver Kai Edv. Larsen om udviklingen i besættelsestiden. Selv om bogen ret naturligt virker noget løs i kompositionen, og nogle af bidragene savner historikerens greb om problemerne, vil den dog kunne gøre udmærket fyldest som grundlag for en hastig introduktion i emnet, der iøvrigt — sådan er bogen også — for mange vil betyde en stimulans til videre læsning om emnet.

Vagn Dybdahl.